

ประวัติศาสตร์ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูมีแหล่งกำเนิดในเอเชียใต้ แถบประเทศอินเดียและประเทศปากีสถาน เป็นศาสนาที่เก่าแก่มากที่สุดในโลกศาสนาหนึ่ง มีอายุมากกว่า 5,000 ปี ผู้ที่นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูถือว่าศาสนาของตนไม่มีจุดกำเนิดและไม่มีจุดสิ้นสุดจะคงอยู่คู่โลกนิรันดร

ศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาฮินดูเป็นศาสนาเดียวกัน คำว่า ศาสนาพราหมณ์ มีความหมายว่า“ศาสนาของพระพรหม” ต่อมาได้ปฏิรูปให้เป็น ศาสนาฮินดู คำว่า “ฮินดู” เป็นคำที่ใช้เรียกชาวอารยันที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในลุ่มแม่น้ำสินธุซึ่งอยู่ในประเทศปากีสถานในปัจจุบัน ชาวอารยันได้พัฒนาศาสนาพราหมณ์โดยการปฏิรูปคำสอนเดิมและเพิ่มเติมคำสอนใหม่ๆ ลงไป ผสมกับความเชื่อดั้งเดิมของชนพื้นเมืองหรือชาวมีลัคกะหรือทัสยู แต่ไม่ได้เรียกศาสนาใหม่ว่า “ฮินดู” เพียงแต่เรียกว่า “สนาตนะธรรม” หรือกฤษณะธรรมชาติที่นิรันดร ต่อมาชาวตะวันตกจึงเรียกศาสนาของคนแถบแม่น้ำสินธุว่า “ศาสนาฮินดู” เพราะฉะนั้นศาสนาพราหมณ์จึงมีอีกชื่อในศาสนาใหม่ว่าฮินดู ปัจจุบันนี้ศาสนิกชนพราหมณ์-ฮินดูส่วนมากอยู่ในประเทศอินเดีย ส่วนหนึ่งจะอาศัยอยู่ในประเทศอื่นๆ เช่น ศรีลังกา บาหลี อินโดนีเซีย ไทย และแอฟริกาใต้ โดยทั่วไป ถือว่าชาวฮินดูเชื่อว่ามีเทพเจ้าสูงสุด 3 องค์ คือ พระพรหม ซึ่งเป็นผู้สร้างโลก พระอิศวร หรือ พระศิวะ เป็นผู้ทำลาย และพระวิษณุ หรือ พระนารายณ์ เป็นผู้ปกป้องและรักษาโลก

ความเป็นมา

ศาสนาฮินดูมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมากกว่า ๓,๐๐๐ ปี เป็นศาสนาที่ไม่มีศาสดาเป็นผู้ประกาศศาสนา เป็นศาสนาของชาวอารยะ(ภาษาบาลีเรียกว่าชาวอริยกะ)ซึ่งเชื่อกันว่าอพยพมาจากยุโรป เข้ามาสู่อินเดียเมื่อราว ๓,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว ชาวฮินดูเชื่อว่าศาสนาฮินดูสืบทอดมาจากคัมภีร์พระเวทซึ่งเชื่อว่าฤาษีในสมัยก่อนได้รับ โดยตรงจากพระเป็นเจ้าจึงมีชื่อเรียกรวมๆว่า

คัมภีร์ศรุต (Śruti) จากหลักฐานทางโบราณคดีทำให้เราทราบว่าชาวพื้นเมืองเดิมที่บริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ

เป็นเจ้าของวัฒนธรรมซึ่งเรียกกันว่า อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ (ราว ๒๐๔๗-๑๓๕๗ปี ก่อน พ.ศ.) เป็นอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองเพราะมีการสร้างเมืองที่มีผังเมืองเป็นระเบียบ ประชาชนมีการอาบน้ำตามพิธีทางศาสนาเคารพบูชาเทพเปลือยกายที่มีเขาและมีสัตว์แวดล้อม กราบไหว้เทพที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ นับถือสัตว์คล้ายวัวมีเขาหนึ่งเขา ศาสนาของชาวพื้นเมืองเดิมแตกต่างจากศาสนาของชาวอารยะที่อพยพเข้ามาในภายหลังที่มาตั้งรกรากยุคแรกที่ลุ่มแม่น้ำสินธุ ชาวอารยะยุคแรกๆเคารพนับถือเทพหลายองค์ที่เป็นพลังอยู่เบื้องหลังธรรมชาติซึ่งยังไม่มีรูปร่างแบบรูปร่างมนุษย์อย่าง ชัดเจนเหมือนเทพในศาสนาฮินดูยุคหลัง ยุคที่ชาวอารยะเข้ามานั้นอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุได้ล่มสลายไปแล้ว แต่ศาสนาของชาวพื้นเมืองเดิมก็ยังคงมีผู้นับถือต่อมา และได้มีอิทธิพลต่อศาสนาของชาวอารยะในสมัยหลัง

ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูเป็นศาสนาที่เก่าแก่มากที่สุดในโลกศาสนาหนึ่ง มีอายุกว่า 4,000 ปี เนื่องจากศาสนา นี้มีวิวัฒนาการ อันยาวนานผ่านขั้นตอนทางประวัติศาสตร์หลายขั้นตอนตั้งแต่โบราณกาลถึง ปัจจุบัน จึงเป็นการยากในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ให้แจ่มแจ้งชัดเจนยิ่งกว่าศาสนาอื่นๆ ไม่มีใครกำหนดได้ว่าศาสดาคือใคร จนต้องถือว่าไม่มีศาสดา หรือผู้ก่อตั้งศาสนา คิดว่าเกิดจาก การได้ยินได้ฟังต่อๆ กันมา หรือเกิดจากประสบการณ์ทางศาสนา ของชาวฮินดู ร่วมกัน เกิดเป็นคำสอน เป็นคำภีร์ขึ้นจนผู้นับถือศาสนา มีความเชื่อและแนวทางปฏิบัติต่างกันมากมาย ทั้งในสมัยเดียวกัน และสมัยต่างกัน แม้แต่ชื่อของศาสนาเอง ก็ยังเรียกต่างกันไปตามกาลเวลา

ชื่อเรียกของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

1. ...สนทนธรรม แปลว่า “ศาสนาสนต” หมายความว่า เป็นศาสนาที่ดำรงอยู่เป็นนิรันดร์ ไม่มีวันเสื่อมสูญ

2. .. ไวทิกธรรม แปลว่า “ธรรมที่ได้มาจากพระเวท”
3. .. อารยธรรม แปลว่า “ธรรมอันดีงาม”
4. .. พราหมณธรรม แปลว่า “คำสอนของพราหมณาจารย์”
5. .. อินทธรรม หรืออินดูธรรม แปลว่า “ธรรมที่สอนลัทธิหรือหิงสาหรือศาสนาอินดู”

สัญลักษณ์ของศาสนาพราหมณ์-อินดู

คือ อักษรเทวนาครี อ่านว่า “โอม” ตัวอักษรที่อ่านว่า โอม มาจาก อ + อุ + มะ เป็นแทนพระตรีมูรตีเทพ คือ อ แทนพระนารายณ์หรือพระวิษณุ อุ แทนพระพรหม ม แทนพระศิวะ หรือพระอิศวร เมื่อรวมกันเข้าเป็นอักษรเดียวกลายเป็นอักษร โอม แทนพระปรมาตมัน พระเจ้าสูงสุด ไม่มีตัวตน สัญลักษณ์นี้ทุกนิกาย ทุกลัทธิ ในศาสนาพราหมณ์อินดู ต้องใช้เป็นประจำ สัญลักษณ์รองลงมาคือ เครื่องหมายสวัสดิกะ เป็นสัญลักษณ์ที่ทุกนิกาย ทุกลัทธิใช้กันมาก เป็นเครื่องหมายแทนพระพิฆเนศวร หรือพระคเณศ หมายถึงเป็นมงคลทุกด้าน ทุกมุม ปราศจากอุปสรรคทั้งปวงรองลงมามีเครื่องหมายสัญลักษณ์หลายอย่าง ซึ่งแต่ละนิกายและลัทธิ ใช้กันประจำนิกาย และลัทธิ เช่น นิกายไศวะ ใช้รูปตรีศูล นิกายไวษณพ ใช้รูปจักร เป็นต้น ในประเทศไทย เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ ใช้ทั้งตรีศูล และตัวอักษร โอม เป็นสัญลักษณ์ ทางสมาคมอินดูสมาชเอาตัวอักษรโอม เป็นสัญลักษณ์ สมาคมอินดูธรรมสภา เอารูปโอม ล้อมรอบด้วยสวัสดิกะ และจักร ในรูปวงกลมเป็นสัญลักษณ์ ทั้งสามสถาบัน รวมกันเรียกว่า องค์การศาสนาพราหมณ์อินดู ซึ่งมีสัญลักษณ์ร่วมคือ ตัวโอม อยู่ระหว่างตรีศูล นอกจากนี้ยังมีรูปดอกบัว สังข์ คทา ช้าง โค พระอาทิตย์ นกยูง สิงโต งู คันไถ และอื่น ๆ ใช้เป็นสัญลักษณ์ประจำนิกาย และประจำลัทธิด้วย แต่ต้องมีตัวโอมอยู่เสมอ

ภาพประกอบ “โอม” สัญลักษณ์ของศาสนาฮินดู หมายถึงพระตรีมูรติเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่ทั้ง 3

[แก้ไข] คัมภีร์ทางศาสนา

คัมภีร์เก่าของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเรียกว่า ไตรเพท คัมภีร์ที่ใช้ในปัจจุบันเรียกว่า สามเวท ประกอบด้วย

1.ฤคเวท บทสรรเสริญพระเจ้า 2.ยજุรเวท ว่าด้วยพิธีบูชา 3.สามเวท บทสวดที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ 4.อาถรรพเวท ว่าด้วยคาถาอาคมที่ใช้ป้องกันตนเอง รักษาโรค และ ทำร้ายผู้อื่น

[แก้ไข] การแบ่งยุคสมัยของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

1. สมัยอริยกะ ระยะเวลาประมาณ 950 ปีก่อนพุทธกาล

2. สมัยพระเวท - 957-475 ก่อนพุทธกาล

พระอินทร์ (เทพแห่งสงคราม), พระวรุณ (เทพแห่งเกษตร, ฝน, ฟ้า, ธรณี), พระพญหัสติ (เทพแห่งวิชาการ)

คัมภีร์พระเวท เรียกว่า สรุติ คือสิ่งที่ได้ยืมจากเทพเจ้า (โดยผ่านทางฤาษี)

3. สมัยพราหมณ์ - 257 ปีก่อน พ.ศ.-พ.ศ.43

พราหมณ์เป็นใหญ่

พวกอารยันเชื่อในความศักดิ์ต่อเทพเจ้า แต่งบทสวด ทำพิธีบวงสรวง เกิดวรรณทั้ง 4

พหุทวินิยม เพื่ออธิบายการหมุนเวียน, สังสารวัฏของโลกและชีวิต

สร้างทฤษฎีอวตาร - การแบ่งภาคมาเกิดในโลกของพระนารายณ์ เพื่อแสดงวิวัฒนาการและ
อำนาจของเทพ

4.สมัยอินดูเก่า(อินดูแท้) และอุปนิษัท - 57 ปีก่อน พ.ศ.-ต้นพุทธกาล

5.สมัยสูตร - พ.ศ.60-พ.ศ.360

6.สมัยอวตาร - พ.ศ. 220-พ.ศ.660

7.สมัยเสื่อม พ.ศ. 861-พ.ศ.1190

8.สมัยฟื้นฟู พ.ศ. 1200-พ.ศ. 1740

9.สมัยภักติ พ.ศ. 1740- พ.ศ. 2300

[แก้ไข] นิกาย

นิกายไวษณพ

นิกายไศวะ

นิกายศักติ

[แก้ไข] การเผยแพร่ศาสนาฮินดูในประเทศไทย

ศาสนาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยนั้น คือ ช่วงที่เป็นศาสนาพราหมณ์ โดยเข้ามาที่
ประเทศไทยเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏระยะเวลาที่แน่นอนในที่นี้ขอเรียกว่าศาสนาพราหมณ์ เพื่อให้
เกิดความชัดเจนในความเข้าใจ นักประวัติศาสตร์ศิลป์ส่วนมากสันนิษฐานว่า ศาสนาพราหมณ์นี้
น่าจะเข้ามาก่อนสมัยสุโขทัยโบราณสถานและรูปสลักเทพเจ้าเป็นจำนวนมากได้แสดงให้เห็นถึง

อิทธิพลของศาสนา เช่นรูปสลักพระนารายณ์ 4 กร ถือสังข์ จักร คทา ดอกบัว สวมหมวก กระบอง เข้าใจว่าน่าจะมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 9-10 หรือเก่าไปกว่านั้น(ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์กรุงเทพฯ) นอกจากนี้ได้พบรูปสลักพระนารายณ์ทำด้วยศิลาที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณสถานที่สำคัญที่ขุดพบเช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปราสาทสามยอด จังหวัดลพบุรี เทวสถานเมืองศรีเทพจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อมาในสมัยสุโขทัยศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นควบคู่ไปกับพุทธศาสนาในสมัยนี้มีการ ค้นพบเทวรูปพระนารายณ์พระอิศวรพระพรหมพระแม่อุมาพระหริหระ ส่วนมากนิยมหล่อสำริดนอกจากหลักฐานทางศิลปกรรมแล้วในด้านวรรณคดีได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เช่น ตำหรับทำวศรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ หรือแม้แต่ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอสมลาโทษพระแม่คงคา น่าจะได้อิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์เช่นกัน ในสมัยอยุธยา เป็นสมัยที่ศาสนาพราหมณ์เข้ามาอิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณี เช่นเดียวกับสุโขทัย พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ทรงยอมรับพิธีกรรมที่มี ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีส่วนเช่นพิธีแช่น้ำพิธีทำน้ำอภิเษกก่อนขึ้นครองราชสมบัติพิธีบรมราชาภิเษกพระราชพิธีจองเปรียงพระราชพิธีจรด พระนังคัลแรกนาขวัญพระราชพิธีตรียมปวาย เป็นต้นโดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงนับถือทาง ไสยศาสตร์มากถึงขนาดทรงสร้างเทวรูปกุมด้วยทองคำทรงเครื่องลงยาราชา วดีตำหรับตั้งในการพระราชพิธีหลายองค์ ในพิธีตรียมปวาย พระองค์ได้เสด็จไปส่งพระเป็นเจ้าถึงเทวสถานทุก ๆ ปี ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พิธีต่าง ๆ ในสมัยอยุธยายังคงได้รับการยอมรับนับถือจากพระมหากษัตริย์และปฏิบัติต่อกันมา

ศาสนาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยมากนักประวัติศาสตร์ศิลป์ส่วนมากสันนิษฐานว่า ศาสนาพราหมณ์น่าจะเข้ามาก่อนสมัย สุโขทัย

-โบราณสถานและรูปสลักเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นอิทธิพลของศาสนา เช่น รูปสลักพระนารายณ์ 4 กร ถือสังข์ จักร คทา ดอกบัว สวมหมวกกระบอง เข้าใจว่าน่าจะมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 9-10 หรือเก่ากว่านั้น (ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์กรุงเทพฯ)

-นอกจากนี้ได้พบรูปสลักพระนารายณ์ทำด้วยศิลาที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณสถานที่สำคัญที่ขุดพบ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี เทวสถานเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

-ต่อมาสมัยสุโขทัย ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ควบคู่ไปกับพุทธศาสนา

-มีการค้นพบเทวรูป พระนารายณ์ พระอิศวร พระพรหม พระแม่อุมา พระหริหระ ส่วนมากนิยมหล่อสำริด

-ด้านวรรณคดีได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เช่น คำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ หรือแม้แต่ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอสมลาโทษพระแม่คงคา น่าจะได้อิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์เช่นกัน

-สมัยอยุธยาศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณีเช่นเดียวกับสุโขทัย พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ทรงยอมรับพิธีกรรมที่มีศาสนาพราหมณ์เข้ามามีส่วน เช่น พิธีแห่งน้ำ พิธีทำน้ำอภิเษกก่อนขึ้นครองราชสมบัติ พิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีตรียัมปวาย เป็นต้น

-โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงนับถือทางไสยศาสตร์มาก ถึงขนาดทรงสร้างเทวรูปกุ่มด้วยทองคำ ทรงเครื่องลงยาราชาวดีสำหรับตั้งในการพระราชพิธีหลายองค์ ในพิธีตรียัมปวายพระองค์ได้เสด็จไปส่งพระเป็นเจ้าถึงเทวสถานทุก ๆ ปี

-สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พิธีต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา ยังคงได้รับการยอมรับนับถือจากพระมหากษัตริย์ และปฏิบัติต่อกันมา เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก, การทำน้ำอภิเษก, พระราชพิธีจองเปรียง, พระราชพิธีตรียัมปวาย (พิธีโล้ชิงช้า), พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัล

-พิธีพราหมณ์เท่าที่เหลืออยู่ และยังมีผู้ปฏิบัติสืบกันมา ได้แก่พิธีโกนผมไฟ พิธีโกนผมจุก
พิธีตั้งเสาเอก พิธีตั้งศาลพระภูมิ

ที่มา

<http://www.oknation.net/blog/nambun/2009/03/25/entry-2>